

WOLFGANG AMADEUSZ MOZART

Austriacki kompozytor i wirtuoz gry na instrumentach klawiszowych, obdarzony absolutnym słuchem i znakomitą pamięcią muzyczną.

W 2026 roku przypada **270** rocznica urodzin kompozytora.

I. CUDOWNE DZIECKO

Wolfgang Amadeus Mozart urodził się **27 stycznia 1756** roku w Salzburgu. Jest jednym z „klasyków wiedeńskich” - obok Józefa Haydna i Ludwiga van Beethovena. Ojciec Wolfganga - Leopold Mozart, był skrzypkiem, kompozytorem i pedagogiem oraz autorem podręcznika „Gruntowna szkoła skrzypcowa”.

W podręczniku „Gruntowna szkoła skrzypcowa” (Versuch einer gründlichen Violinschule) Leopold opisuje między innymi techniki gry na skrzypcach oraz wykonawstwo muzyki dawnej.

(Książkę przetłumaczyła na j. polski Katarzyna Jerzewska)

Matka - Anna Maria z domu Pertl, zajmowała się przede wszystkim domem.

Rodzice mieli siedmioro dzieci, z których przeżyła córka Anna Maria, zwana Nannerl oraz o pięć lat młodszy syn Wolfgang Amadeusz.

Na chrzcie nadano małemu Mozartowi imiona:

Joannes – Chrysostomus – Wolfgangus – Theophilus.

Pierwsze na cześć świętego katolickiego patrona dnia urodzenia Jana Chryzostoma, Wolfgang na pamiątkę dziadka ze strony matki, a Teofil na pamiątkę ojca chrzestnego.

Przez większość życia kompozytor posługiwał się jednak imionami Wolfgang Amadé. W dzieciństwie rodzice nazywali go Wolferl, Wolfgangerl lub Wolfi.

Amadé to francuska wersja greckiego imienia Teofil (przyjaciel Boga lub umiłowany przez Boga).

Maria Anna Mozart – Nannerl, była bardzo uzdolniona muzycznie. Grała na klawesynie i fortepianie, a w późniejszym czasie również komponowała.

Po śmierci Mozarta, Maria Anna napisała o nim wspomnienia, które wykorzystał między innymi autor biografii kompozytora Georg Nicolaus Nissen. Owe wspomnienia, obok listów i pamiętników, stanowią cenne źródło informacji o młodości Mozarta.

Maria Anna Mozart

Nannerl miała znaczący wpływ na rozwój muzyczny Wolfganga. Mały, zaledwie trzyletni Mozart, przysłuchiwał się grze siostry, a następnie bezbłędnie powtarzał wykonywane przez nią dźwięki, m.in. bawił się wyszukiwaniem tercji. Siostra była również partnerką w muzycznych występach i eksperymentach.

Duże znaczenie w muzycznej edukacji obojga dzieci miał ich ojciec. To właśnie Leopold kształcił zarówno Nannerl, jak i Wolfganga. Uczył ich podstaw muzyki oraz gry na instrumentach. Kiedy Wolfgang miał cztery lata, ojciec dawał mu już lekcje gry na skrzypcach, a od piątego roku życia lekcje gry na klawesynie oraz kompozycji.

Pierwszy publiczny występ Mozarta odbył się we wrześniu 1761 r. podczas przedstawienia teatralnego, wystawianego na Uniwersytecie w Salzburgu, gdzie mały Mozart wystąpił w roli tancerza. Od 1762 roku występował wraz z siostrą na dworach królewskich, cesarskich i w salonach arystokracji w całej Europie.

II. GENIUSZ NA WALIZKACH

Mozart spędził w podróżach 1/3 swojego życia, będąc prawie w każdym zakątku Europy (w Polsce niestety nie)

Ojciec Leopold Mozart, który był wówczas znanym w Europie skrzypkiem bardzo szybko odkrył talent syna i umiejętnie go rozwijał, będąc – mówiąc językiem współczesnym – bardzo sprawnym menadżerem.

Już w styczniu 1762 r. zabrał Wolfganga oraz jego siostrę Nannerl na pierwsze rodzinne tournée do Monachium i Wiednia. Dzieci zaprezentowały się tam jako klawesyniści zarówno przed cesarzową Marią Teresą w pałacu Schönbrunn (obecnie w granicach Wiednia), jak i w pałacach arystokracji.

Dla urozmaicenia i uatrakcyjnienia koncertów mały Wolfgang razem z siostrą grywał duety klawesynowe na zastłoniętej jedwabistym materiałem klawiaturze.

W czerwcu 1763 zachęcony sukcesami pierwszej podróży ojciec, wyruszył wraz z żoną i obojgiem dzieci na znacznie dłuższe, bo aż 3 letnie tournée.

Tournée to podróż artysty, orkiestry lub zespołu artystycznego mająca na celu występy w różnych miejscowościach lub krajach.

Początkowo Leopold zaplanował podróż do wielu miast niemieckich i do Paryża, a ewentualne dalsze występy miały zależeć od sukcesu dotychczasowych koncertów. Miały one przynieść przede wszystkim korzyści finansowe, na które liczył ojciec.

Wolfgang i Nannerl koncertowali zatem w Monachium, Augsburgu, Schwetzingen, Moguncji, Frankfurcie nad Menem, Koblencji oraz Hadze, Brukseli, Bonn, Amsterdamie oraz w Wersalu pod Paryżem dla Ludwika XV.

Koncertu we Frankfurcie nad Menem wysłuchał wówczas 14 letni Johann Wolfgang von Goethe - jeden z najbardziej znaczących poetów niemieckich.

Podróżowali własnym powozem wraz z instrumentem do ćwiczeń – klawikordem.

W roku 1764 mały Mozart wraz z siostrą wystąpił dla Ludwika XV w Paryżu, a następnie dla Jerzego III w pałacu Buckingham w Londynie.

W Londynie Mozart poznał najmłodszego syna J. S. Bacha, Johanna Christiana, z którym muzykował i który udzielał mu porad kompozytorskich.

W 1766 r. podróżował i koncertował w wielu miastach Holandii i Szwajcarii. Po powrocie do domu w Salzburgu Mozart przez 9 miesięcy uczył się języków - angielskiego, francuskiego i włoskiego, a także matematyki. W tym czasie również komponował.

W latach 1767 – 1768 Mozart przebywał w Wiedniu. Chociaż występy przyciągały i nieustannie zdumiewały liczną publiczność pobyt ten nie przyniósł mu wielkich korzyści. Cesarz okazał się być obojętny na jego cudowne zdolności, do czego dodatkowo w dużej mierze przyczyniły się intrygi konkurentów.

Korzyści z podróży były wielorakie – przede wszystkim Wolfgang mógł uczestniczyć w życiu muzycznym różnych krajów i zapoznać się ze wszystkimi nowymi trendami w dziedzinie kompozycji i wykonawstwa. Niestety był to również czas straconego dzieciństwa i przede wszystkim ciągłych chorób – kilka razy otarł się o śmierć.

Po powrocie do Salzburga Mozart w 1769 r. Mozart otrzymał stanowisko koncertmistrza kapeli arcybiskupa i księcia Salzburga. Niestety w ówczesnych czasach koncertmistrz (muzyk nadworny) był traktowany jak podrzędny służący. Kolejne podróże powodowały, że Mozart czuł się niedoceniony, a ta posada ograniczała jego możliwości twórcze.

Nowy arcybiskup Hieronimus von Colloredo nie tolerował podróży Mozarta, co prowadziło do wielu konfliktów, które w rezultacie doprowadziły do rezygnacji muzyka ze służby u arcybiskupa w 1777 r.

Pod naciskiem ojca Mozart ponownie objął dawne stanowisko w Salzburgu w 1779 r. W następnym roku, wraz z arcybiskupem przybył na intronizację cesarza Józefa II do Wiednia, a ponieważ nieustannie buntował się przeciw traktowaniu muzyków na równi ze służbą kuchenną, arcybiskup zwolnił go ze służby. W 1781 r., Mozart wyjechał do Wiednia, gdzie pozostał na stałe i wiódł życie jako niezależny muzyk.

Jeszcze podczas pełnienia funkcji kapelmistrza w Salzburgu Mozart odbył kilka podróży:

🎵 W latach **1769 - 1773** udał się w trzy długie podróże do Mediolanu (Włochy), w trakcie których odwiedził między innymi Neapol, Cremonę, Bolonię, Florencję i Rzym.

- Pierwsza podróż do Mediolanu zaowocowała zleceniem Mozartowi skomponowania opery w stylu włoskim.
- Podczas kolejnych podróży do tego miasta komponował i wystawiał opery.
- W Bolonii poznał Giovaniego Battistę Martiniego, jednego z najbardziej uznanego w Europie teoretyka i znawcy zasad kontrapunktu który udzielił Mozartowi lekcji w zakresie pisania fug.

(komponowania utworów wielogłosowych, polifonicznych),

W Bolonii Wolfgang został przyjęty na członka sławnej Accademia Filarmonica.

Accademia Filarmonica - instytucja muzyczna założona w Bolonii w 1666 roku przez Vincenzo Maria Carrati z zamiarem zbierania muzyków. Szybko uzyskała wielki prestiż w całej Europie.

- W czasie pobytu w Rzymie Mozart usłyszał w Kaplicy Sykstyńskiej, a następnie zapisał z pamięci 9 - głosowe "Miserere" Gregorio Allegriego. Wieści o tym niezwykłym dokonaniu dotarły aż do papieża Klemensa XIV, który w uznaniu za niezwykle talent młodego twórcy nadał mu tytuł Kawalera Orderu Złotej Ostrogi.

Wyprawy do Mediolanu i innych włoskich miast przyniosły Mozartowi sławę i uznanie, dowodem czego jest między innymi nadany kompozytorowi przez papieża tytuł, ale także członkostwo w najważniejszych towarzystwach filharmonicznych.

Ponadto przyniosły młodemu Wolfgangowi wiele korzyści finansowych i wzbogaciły go jako artystę, zapewniając sławę.

🎵 W **1773** roku Mozart udał się wraz z ojcem w czteromiesięczną podróż do Wiednia, prawdopodobnie w poszukiwaniu posady na dworze wiedeńskim. I choć posady tej nie uzyskał, to pobyt ten był ważny dla rozwoju jego twórczości. Mozart zapoznał się wtedy m.in. z nowymi kwartetami Haydna.

- 🎵 W **1777** roku Mozart rozpoczął kolejną podróż po Europie tym razem w towarzystwie matki (arcybiskup Colloredo nie zgodził się na urlop ojca Leopolda, który w tym czasie był zastępcą kapelmistrza na jego dworze). Celem podróży po raz kolejny było Monachium. Poznał tam i zakochał się w szesnastoletniej sopranistce Alojzie Weber. Chciał z nią wyruszyć w dalszą podróż, jednak plany te pozostały tylko w sferze marzeń.
- 🎵 W **1778** roku wyjechał do Mannheim i Paryża. Pobyt tam nie był zbyt udany - Mozart nie zdobył ani uznania paryskich melomanów, ani żadnej posady we Francji. Na dodatek w lipcu 1778 zmarła mu matka. Podczas kolejnego pobytu w Monachium "dostał kosza" od swojej pierwszej miłości Alojzy Weber, która dała mu do zrozumienia, że nie odwzajemnia już jego uczuć.
- 🎵 W **1787** odbył podróż do Pragi, gdzie obok koncertowania wystawił opery *Wesele Figara* i *Don Giovanni* oraz symfonię *Praską*.

Podróże w ówczesnych czasach nie należały do łatwych i przyjemnych. Trwały po kilka tygodni, miesięcy, a nawet lat. Szczególnie wyczerpujące były zimą, ponieważ niesprzyjające warunki pogodowe wymuszały długie postoje. Podczas jednej z podróży do Mediolanu Leopold żalił się w listach:

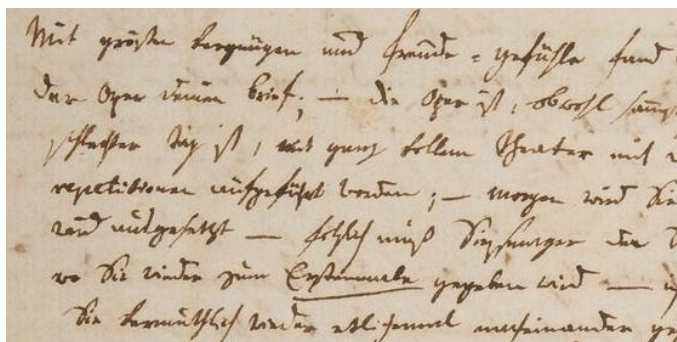
„...zimno jak w psiarni, wszystko, czego dotykam, jest zamrożnięte”.

Ale był to jeden ze sposobów na zarobienie dużych pieniędzy (oczywiście mając "cudowne dzieci").

Gaże z występów pokrywały koszty podróży i zakwaterowania. Niestety nie zawsze honoraria były zadowalające. Oto co pisał ojciec Amadeusza:

*„...Nie spodziewam się zbić we Włoszech fortuny...
Tu trzeba nauczyć się, by jako jedyną zapłatę przyjmować
oklaski i uznanie”.*

Mozart będąc prawie w ciągłej podróży pisał listy. Przypuszcza się, że napisał ich około tysiąca, jednak do dzisiaj zachowało się ich jedynie około 360. Dzięki listom możemy poznać jego prywatne życie, relacje z rodziną oraz myśli muzycznego geniusza.

W listach wyraźnie widać, że kochał swoją siostrę Nannerl. Była mu ona bardzo bliska. Listy do siostry są pełne radosnej chęci życia, poufałości i docinków z przymrużeniem oka.

Z kolei listy do ojca są cennym źródłem informacji na temat relacji z Leopoldem.

Wolfgang przebywał z ojcem i podróżował z nim niemal cały czas. Prawie zawsze był pod jego okiem i ochroną. Oczywiście do żadnej szkoły nie chodził. Całe wykształcenie - zarówno wczesne muzyczne, jak i znajomość języków oraz inne elementy edukacji - zdobył według zaleceń ojca i z jego pomocą. Ojciec był jego nauczycielem, menadżerem, przyjacielem, lekarzem, przewodnikiem w podróżach i pośrednikiem z innymi osobami. Relacja ta jednak przybrała postać uzależnienia od ojca we wszystkim. Ilekroć Wolfgang chciał żyć własnym życiem, tylekroć był upominany przez ojca i pouczany o synowskich powinnościach. Relacje z ojcem ulegały jednak stopniowemu pogorszeniu. Ojciec nie tolerował lekceważącego sposobu zachowania Wolfganga wobec lokalnych muzyków. Ciągłe dawał mu swoje rady, jak zabiegać o względy środowiska, jak organizować koncerty, czy w jaki sposób starać się o intratną posadę dla siebie. Istotnym punktem zapalnym w relacjach z ojcem było życie emocjonalne Mozarta, a w szczególności jego związek z Konstancją Weber. Negatywny stosunek Leopolda, a także Nannerl do Konstancji wywołały ostrą wymianę zdań widoczną w listach.

Mozart ostatecznie zbuntował się przeciwko dominacji ojca i postanowił wieść życie wolnego muzyka, utrzymującego się z dorywczych zleceń. Komponował błyskawicznie, a jego utwory podobały się słuchaczom. Początkowo odnosił też spore sukcesy. Chociaż Amadeusz w dorosłym życiu nie tolerował już troski nadopiekuńczego ojca, do końca nie potrafił się od niego uwolnić. Prawie każdy list do ojca kończył słowami:

"zawsze posłuszny syn Wolfgang Amadeusz Mozart".

Emocje przed surowym okiem ojca Mozart uwalniał też w listach do kuzynki Marii Anny Thekli Mozart, zwanej Basle. Niestety nie miała ona pozytywnego wpływu na Wolfganga. Listy te były wulgarne i tak nieprzyzwoite, że bliscy Mozarta chcieli je spalić po jego śmierci, aby nie hańbiły dobrego imienia kompozytora.

Joseph Lange, Portret Mozarta

DOJRZAŁY KOMPOZYTOR

Muzyczna stolica świata - Wiedeń

W 1781 r. Mozart osiadł w Wiedniu i opuszczał go sporadycznie. Pierwsze lata pobytu w Wiedniu były bardzo udane. Utrzymywał się głównie z udzielania lekcji i zamówień kompozytorskich. Dużo koncertował, bywał w wielu znakomitych domach oraz poznał wielu możnych przyjaciół.

Wynajął pokój u rodziny Weberów. Tam poznał córki Państwa Weber – Alojżę, która była pierwszą miłością Mozarta (niestety była już mężatką) oraz Konstancję, z którą 4 sierpnia 1782 r. wziął ślub. Mozart darzył Konstancję szczerym uczuciem. W trakcie ich trwającego dziewięć lat małżeństwa na świat przyszła szóstka dzieci. Niestety przeżyli tylko dwaj synowie - Carl Thomas i Franz Xaver Wolfgang.

Synowie Mozarta również przejawiali talent muzyczny. Carl Thomas był pianistą, zaś Franz Xaver Wolfgang pianistą i kompozytorem. Żaden z nich nie pozostawił jednak potomstwa. Ród Wolfganga Amadeusza Mozarta wymarł w połowie XIX w.

Początkowo atmosfera rodzinna i sukces artystyczny szły w parze z sukcesem finansowym, ale z każdym rokiem pogarszała się sytuacja materialna Mozarta, jednak nie z braku dochodów, lecz przede wszystkim z powodu rozrzutności. Generalnie jednak ani kłopoty finansowe, ani rodzinne - choroba żony, śmierć czwórki dzieci, nie wpływały na twórczość

kompozytorską, która była naprawdę imponująca. We wszystkich uprawianych gatunkach muzycznych Mozart osiągał absolutne mistrzostwo, zdecydowanie górując nad współczesnymi mu twórcami.

W ostatnim roku życia Mozart zarobił w przeliczeniu na dzisiejsze pieniądze ponad 150 tys. Dolarów.

W roku 1787 uzyskał tytuł cesarskiego nadwornego kompozytora. Do jego obowiązków należało między innymi pisanie muzyki na bale, w tym menuetów, kontredansów i tańców niemieckich.

W tym samym roku Mozart poznał 17 - letniego Ludwiga van Beethovena, który chciał zostać jego uczniem, a w 1790 r. poznał także Józefa Haydna, od którego dostał zaproszenie do Anglii.

Z Wiednia Mozart parokrotnie podróżował - do Pragi, Drezna, Frankfurtu nad Menem, Lipska, Berlina i Monachium. W tych miastach występował jako pianista prezentując swoje *Koncerty fortepianowe* oraz komponował na zamówienie.

W połowie listopada 1791 roku Mozart ciężko zachorował. Mimo niesamowitych cierpień próbował dokończyć swe ostatnie dzieło - *Requiem d-moll KV 626*. Czuł, że umiera, więc do ostatniej chwili udzielał uczniom wskazówek jak mają uzupełnić dzieło.

Zmarł 5 grudnia 1791 r. 55 minut po północy. Został pochowany na Cmentarzu św. Marka w dniu 7 grudnia. Podczas pochówku obecni byli Franz Xaver Süssmayr – uczeń Mozarta, Gottfried van Swieten - znawca i miłośnik muzyki, Antonio Salieri – kompozytor i dwóch innych muzyków. Nieprawdą jest zatem twierdzenie, jakoby tego dnia była burza i padał śnieg, a kompozytora nikt nie żegnał.

Nagła śmierć Mozarta była powodem wielu spekulacji co do jej przyczyn. Pojawiły się pogłoski o otruciu kompozytora, a pogłoski o truciźnie rozchodziły się błyskawicznie. Podejrzewanych było wielu, a wśród nich - masoni, którzy mieli uciszyć kompozytora za pokazanie tajemnic o loży masońskiej w operze „Czarodziejski flet”, Franz von Walsegg-Stuppach, który zamówił u Mozarta mszę żałobą, a chciał ją zaprezentować pod własnym nazwiskiem, uczeń Süssmayr, żona Konstancja oraz nadworny kompozytor cesarski -

Antonio Salieri. Powstała nawet legenda, która mówiła, że Mozart został otruty przez Antonio Salieriego. Dzisiaj otrucie Mozarta jest zdecydowanie kwestionowane przez naukowców.

Temat dotyczący przyczyny śmierci Mozarta pojawił się w wielu sztukach teatralnych poświęconych Mozartowi, m.in. w dramacie „Mozart i Salieri” Aleksandra Puszkina. Tekst został wykorzystany w operze Rimskiego-Korsakowa o tym samym tytule oraz w filmach, m.in. w filmie „Amadeus” Miloša Formana.

Po śmierci Mozarta Konstancja urządzała koncerty, dbała o wydawanie dzieł męża, sprzedawała rękopisy. W 1809 r. wyszła powtórnie za mąż za dyplomata Georga Nicolausa Nissena, który sporządził jedną z pierwszych biografii kompozytora. Oparł się w niej na listach i zachowanych przez Konstancję dokumentach.

KOMPOZYTORZY (i inni geniusze) O MOZARCIE

Mozart o sobie:

"Może i jestem wulgarny, ale nie moja muzyka".

- **Johann Adolf Hasse** (jeden z najwyżej cenionych w XVIII wieku kompozytorów) słuchając 15-letniego Mozarta, miał powiedzieć: *"Przez tego chłopca my wszyscy popadniemy w zapomnienie".*

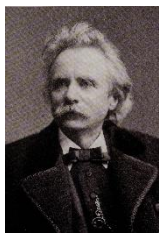
- **Józef Haydn** po wysłuchaniu dedykowanych mu kwartetów powiedział ojcu Amadeusza: *„przed Bogiem i jako uczciwy człowiek mówię panu, że syn jest największym kompozytorem jakiego znam".*

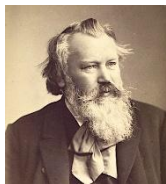
- **Ludwig van Beethoven** powiedział do swojego ucznia Riesa, że nigdy nie byłby w stanie stworzyć melodii tak pięknej, jak pierwsze ustępy 24. koncertu fortepianowego i złożył hołd Mozartowi, pisząc wariacje oparte na jego tematach.

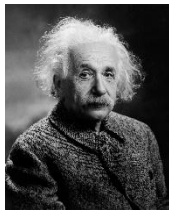
- **Fryderyk Chopin** powiedział: „*Mozartowi nie trzeba doświadczenia; jego wiedza i natchnienie były na jednym poziomie*”.

- **Edward Grieg** (norweski kompozytor XIX w.) powiedział:
"... u Mozarta podziwiamy boski instynkt; w jego muzyce nie ma żadnego wysiłku, śladu walki, oporu materii, tylko dziecięca, radosna natura, pokonująca wszelkie trudności niczym w zabawie, bo Mozart tworzył jak Bóg, bez bólu".

- **Antoni Dvořák** (czeski kompozytor XIX w.) przyrównywał sztukę Mozarta do słonecznego blasku, który oślepia i grzeje.

- **Albert Einstein** (fizyk teoretyk, noblista) powiedział: *"Nie można wątpić w ludzkość, wiedząc że Mozart był człowiekiem"*.

WSPÓŁCZESNE ŚLADY MOZARTA W SALZBURGU

Austriacy, a w szczególności mieszkańcy Salzburga są bardzo dumni ze swojego Mozarta

- 🎵 W domu, w którym urodził się Mozart (Mozarts Geburtshaus) można zobaczyć skrzypce i klawikord, na których grywał. Zgromadzono tu również dekoracje sceniczne do jego przedstawień operowych.
- 🎵 Na Marktplatz 8, w drugim salzburskim mieszkaniu rodziny Mozarta (Mozarts Wohnhaus) zorganizowano stałą ekspozycję instrumentów muzycznych z epoki klasycyzmu.
- 🎵 Od imienia kompozytora nazwano powstały w 1842 roku prestiżowy uniwersytet muzyczny Mozarteum.
- 🎵 W Mozarteum przy Schwarzstrasse 26-28 można obejrzeć znajdującą się niegdyś w Wiedniu niewielką chatkę drewnianą, w której Mozart napisał muzykę do opery *Czarodziejski flet*.
- 🎵 W barokowej katedrze na Residenzplatz Mozart był koncertmistrzem.
- 🎵 Od 1917 odbywa się Festiwal Salzburski Salzburger Festspiele.
- 🎵 Austriacki bank centralny uczcił kompozytora wydając banknot o nominale 5000 szylingów austriackich (dziś zastąpione przez euro).

Banknot - 5000 szylingów austriackich

Materiały zostały opracowane przez zespół nauczycieli szkół muzycznych w Jastrzębiu-Zdroju, Raciborzu i Gliwicach wyłącznie na potrzeby przygotowania się uczniów do konkursu. Prosimy nie umieszczać opracowania na swoich stronach internetowych.